การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนระดับประถมศึกษาด้านทักษะอาชีพของโรงเรียนบ้านเนิน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1

Developing a school administration model to promote a care and support system for primary school students in vocational skills at Ban Noen School, under the jurisdiction of the Nakhon Sawan Primary Educational Service Area Office 1

เปรมกฤษณ์ อินทร์แฟง
Premkrit Infang
โรงเรียนบ้านเนิน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1
Ban Noen School, Nakhon Sawan Primary Educational Service Area Office 1
E-mail: [apo.thesun2526@gmail.com]

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาองค์ประกอบสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น (2) สร้างและพัฒนารูปแบบการพัฒนาการบริหารสถานศึกษา (3) ทดลองใช้รูปแบบ และ (4) ประเมินรูปแบบการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนโรงเรียนบ้านเนิน จังหวัดนครสวรรค์ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ดำเนินการ 4 ระยะ รวม 24 ขั้นตอน กลุ่มตัวอย่างในระยะที่ 1 ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 7 คน และครู 15 คน รวม 22 คน ผลการวิจัยพบว่า (1) สภาพปัจจุบันของการบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพอยู่ในระดับ ปานกลางถึงมาก ($\bar{X}$ = 2.88–3.42) ขณะที่สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.55–4.72) (2) รูปแบบ CAREER-CARE Model ที่พัฒนาขึ้นมีองค์ประกอบหลัก 6 ด้าน ได้รับการยืนยันจากผู้เชี่ยวชาญ ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$รวม = 4.70, S.D. = 0.50) (3) ผลการทดลองใช้รูปแบบตลอด 2 ปีการศึกษา พบว่าความ คิดเห็นและความพึงพอใจของผู้เกี่ยวข้องมีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยค่าเฉลี่ยความพึงพอใจเพิ่มจาก $\bar{X}$ = 4.55 เป็น $\bar{X}$ = 4.72 และ (4) คุณภาพทักษะอาชีพของนักเรียนมี พัฒนาการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจากร้อยละ 59.13 ในปีการศึกษา 2566 เป็นร้อยละ 81.13 ในปีการศึกษา 2568

คำสำคัญ:การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษา,ทักษะอาชีพ, CAREER-CARE Model, โรงเรียนขนาดเล็ก, การจัดการเรียนรู้เชิงรุก

Abstract

The purposes of this research Article were to: (1) study the current state, desirable state, and needs assessment components; (2) develop a school administration model; (3) implement the model; and (4) evaluate the school administration development model for promoting vocational skills of students at Ban Noen School, Nakhon Sawan Province. The research methodology employed was Research and Development (R&D), conducted in 4 phases with 24 steps. The sample in Phase 1 consisted of 7 basic education board members

and 15 teachers, totaling 22 participants. The results revealed that: (1) the current state of school administration for promoting vocational skills was at a moderate to high level ($\bar{X}$ = 2.88–3.42), while the desirable state was at the highest level ($\bar{X}$ = 4.55–4.72); (2) the developed CAREER-CARE Model consisted of 6 main components, validated by experts at the highest level ($\bar{X}$total = 4.70, S.D. = 0.50); (3) implementation results over 2 academic years showed continuously increasing opinions and satisfaction, with average satisfaction rising from $\bar{X}$ = 4.55 to $\bar{X}$ = 4.72; and (4) students' vocational skills quality continuously improved from 59.13% in academic year 2023 to 81.13% in academic year 2025.

Keywords: school administration model, vocational skills, CAREER-CARE Model, small school, active learning

บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 ระบบการศึกษาต้องพัฒนาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลก ทักษะอาชีพและชีวิตจึงเป็นหนึ่งในทักษะสำคัญที่ผู้เรียนต้องมีเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตและประกอบอาชีพได้อย่างมีคุณภาพ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562) กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดทักษะที่ผู้เรียนควรมีครอบคลุม 3 กลุ่ม ได้แก่ ทักษะพื้นฐาน ทักษะเพื่อการทำงาน และทักษะเฉพาะอาชีพ โดยเน้นการพัฒนาคนให้มีขีดความสามารถและศักยภาพในการแข่งขันบนเวทีโลก

การจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพในสถานศึกษาเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนทุกระดับมีทักษะและศักยภาพสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน โดยสถานศึกษาสามารถดำเนินการได้อย่างหลากหลายผ่านความร่วมมือกับองค์กร หน่วยงาน สถานประกอบการ และชุมชน (สำนักงานวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2561) ปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดช่องว่างทักษะ ได้แก่ การขาดแคลนแรงงานที่มีคุณสมบัติเหมาะสม (ร้อยละ 55) และผู้เรียนขาดความตระหนักรู้ถึงลักษณะการศึกษาที่สามารถนำไปต่อยอดในการทำงานได้ (ร้อยละ 50)

การจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพในสถานศึกษาเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนทุกระดับมีทักษะและศักยภาพสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน โดยเฉพาะในระดับประถมศึกษา การส่งเสริมทักษะอาชีพช่วยให้นักเรียนสามารถก้าวสู่โลกการทำงานหรือการศึกษาต่ออย่างมีคุณภาพ เนื่องจากเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้นักเรียนมีโอกาสฝึกทักษะและประสบการณ์ในอาชีพต่าง ๆ สามารถค้นพบความสนใจและความถนัดของตนเอง ซึ่งสถานศึกษาสามารถดำเนินการได้อย่างหลากหลายตามความเหมาะสมและบริบทของสถานศึกษา (สำนักงานวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2561, หน้า 15)

โรงเรียนบ้านเนิน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์เขต 1 ที่ตั้งเลขที่ 115 หมู่ที่ 4 ตำบลโคกหม้อ อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1 เปิดสอนระดับชั้น อนุบาล 2 ถึงระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวนครู 17 คน จำแนกเป็นข้าราชการครู 14 คน อัตราจ้าง 2 คน เจ้าหน้าที่อื่น ๆ 1 คน จำนวนนักเรียนรวมทั้งหมด 180 คน จำแนกเป็นระดับปฐมวัย 25 คน ระดับประถมศึกษา 99 คน ระดับมัธยมศึกษา 56 คน ในปีการศึกษา 2567 ได้ดำเนินงาน ด้านการสร้างความเข้มแข็งของระบบประกันคุณภาพภายใน อย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน โดยได้ดำเนินงาน ตามกฎกระทรวง การประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 ดังนี้ 1. กำหนดมาตรฐานการศึกษา

ของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับมาตรฐานชาติ และมาตรฐานการศึกษา ของต้นสังกัด สภาพบริบท ปัญหาความต้องการโดยเน้นการมีส่วนร่วม 2. จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาและแผนปฏิบัติการประจำปี ให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา 3. ปฏิบัติงานโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ตามแผนปฏิบัติการประจำปี 4. ประเมินผลการดำเนินงานตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง 5. ติดตามผลการดำเนินงานเพื่อพัฒนาคุณภาพให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา 6. จัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง นำมาพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา/ส่งหน่วยงานต้นสังกัด และในปีการศึกษา 2567 โรงเรียนบ้านเนินได้กำหนดมาตรฐานการศึกษาด้านคุณภาพผู้เรียนจำนวน 2 ด้าน ได้แก่ 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและ 2) ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน มีการจัดแผนปฏิบัติการ ประจำปีการศึกษา 2567 กำหนดโครงการและกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนด้วย วิธีการที่หลากหลาย มีการวัดและประเมินผลตามศักยภาพของผู้เรียน เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ การ ทดสอบ การประเมินผลงาน เป็นต้น โดยใช้แบบประเมินต่างๆ และมีการเผยแพร่ผลการพัฒนาสู่สาธารณะ ผ่านช่องทาง ไลน์กลุ่มผู้ปกครอง เฟซบุ๊ก และสารประชาสัมพันธ์ของโรงเรียน ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มี โครงการ/กิจกรรมสนับสนุนคือ โครงการส่งเสริมการอ่าน การเขียน การสื่อสาร การคิดวิเคราะห์ และการคิด คำนวณ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความสามารถในการอ่าน การเขียน การสื่อสาร การคิดคำนวณ รวมทั้งการมี ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามหลักสูตรสถานศึกษา มีความสามารถในการวิเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ โครงการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสาร สารสนเทศ และสร้างนวัตกรรม โครงการยกระดับผลสัมฤทธิ์ ทางวิชาการของผู้เรียน มุ่งเน้นยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน โครงการ พัฒนาทักษะด้านการทำงานและการสร้างอาชีพโดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับด้าน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน มีโครงการโรงเรียนคุณธรรม มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึง ประสงค์และค่านิยมที่ดีตามที่สถานศึกษากำหนด ให้ผู้เรียนทุกคนเป็นคนดีมีคุณธรรม จริยธรรม โครงการวัน สำคัญ กิจกรรมต่างๆ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความภูมิใจในท้องถิ่นและความเป็นไทย ร่วมกันอนุรักษ์วัฒนธรรมและ ประเพณีไทย โครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนยอมรับที่จะอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างและ หลากหลาย มีสุขภาวะทางร่างกายและจิตสังคม แสดงออกอย่างเหมาะสมในแต่ละช่วงวัยสามารถอยู่ร่วมกับ ผู้อื่นอย่างมีความสุข มีผลการดำเนินงานเชิงประจักษ์จากการประเมินในด้านต่างๆ ดังนี้ ผู้เรียนมีความสามารถ ในการอ่าน การเขียน การสื่อสารและการคิดคำนวณสูงกว่าเป้าหมายที่สถานศึกษากำหนด มีความสามารถใน การคิดวิเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ สามารถอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นได้ ผู้เรียนสร้างชิ้นงานวัต กรรมได้อย่างสร้างสรรค์ สามารถใช้เทคโนโลยีในการสื่อสาร การทำงานได้เป็นอย่างดี มีผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนเป็นไปตามหลักสูตรที่สถานศึกษากำหนด ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะพื้นฐานและเจตคติที่ดีพร้อมที่จะศึกษา ต่อในระดับชั้นที่สูงขึ้น ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์และค่านิยมที่ดีสูงกว่าเป้าหมายที่สถานศึกษากำหนด มุ่งเน้นให้ผู้เรียนยอมรับที่จะอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างและหลากหลาย มีสุขภาวะทางร่างกายและสังคม แสดงออกอย่างเหมาะสมในแต่ละช่วงวัยสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข (รายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษาโรงเรียนบ้านเนิน, 2567)

จากการศึกษาและวิเคราะห์รายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนบ้านเนิน ตามกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 ข้อ 3 ที่ระบุให้สถานศึกษาจัดส่งรายงานผลการ ประเมินตนเอง ให้แก่หน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานที่กำกับดูแลสถานศึกษาเป็นประจำทุกปีเพื่อรายงานผล การดำเนินงานตามมาตรฐานการศึกษาที่สะท้อนผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ซึ่งเป็นผลสำเร็จจากการ บริหารจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาในระดับปฐมวัย 3 มาตรฐาน ได้แก่ มาตรฐานที่ 1 คุณภาพของเด็ก มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการ และมาตรฐานที่ 3 การจัด

ประสบการณ์ ที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ และระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 3 มาตรฐาน ได้แก่ มาตรฐานที่ 1 คุณภาพของผู้เรียน มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการ และมาตรฐานที่ 3 กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้น ผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อนำเสนอรายงานผลการจัดการศึกษาในรอบปีที่ผ่านมาต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนเผยแพร่ต่อสาธารณชนได้รับทราบ และเตรียมความพร้อมในการรับการประเมิน ภายนอก โดยสำนักงานรับรองมาตรฐานการศึกษาและประเมินคุณภาพการศึกษา(องค์การมหาชน) ต่อไปนั้น ในฐานะผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านเนินได้พบว่าโรงเรียนบ้านเนิน จัดการเรียนการสอนระดับปฐมวัย เปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 - ชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวนเด็กปฐมวัยทั้งหมด 25 คน ครูผู้สอนระดับปฐมวัย จำนวน 2 คน ผลการประเมิน ตนเอง ในภาพทุกมาตรฐานภาพรวมอยู่ในระดับคุณภาพ ยอดเยี่ยม จึงเห็นความสำคัญที่จะต้องดำเนินการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาการบริหารสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมด้านทักษะอาชีพของนักเรียนให้เป็นรูปธรรมต่อไป

โดยสรุปโรงเรียนบ้านเนิน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์เขต 1 เปิดสอนตั้งแต่ ระดับอนุบาลปีที่ 2 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีครู 17 คน และนักเรียน 180 คน จากการวิเคราะห์รายงานผลการ ประเมินตนเองของสถานศึกษา ปีการศึกษา 2567 พบว่า แม้ผลการดำเนินงานโดยรวมอยู่ในระดับยอดเยี่ยม แต่ยังมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนารูปแบบ การบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพ ของนักเรียนให้เป็นรูปธรรม ผู้วิจัยจึงสนใจพัฒนารูปแบบที่จะสามารถนำผลที่ได้ไปเป็นแนวทางในการจัดทำ แผนงาน โครงการ และนโยบายเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ดียิ่งขึ้น

จากสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นที่กล่าวมาจึงจำเป็นที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องปรับตัวและพัฒนาตนเองให้มีรูปแบบการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง เป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ มีกลยุทธ์ในการพัฒนาการศึกษาและพัฒนานักเรียนให้มีความรู้และมีทักษะทางอาชีพติดตัวสู่การประกอบอาชีพเลี้ยงตนเอง ทำมาหากินด้วยอาชีพสุจริตในอนาคตได้ ผู้วิจัยได้เห็นว่าปัจจุบันโลกแห่งการศึกษาต้องให้ความสำคัญต่อการจัดการเรียนรู้หรือจัดการศึกษาเพื่ออาชีพเป็นสำคัญ รูปแบบการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาและการจัดการเรียนรู้ก็ต้องปรับปรุงเพื่อให้เข้ากับยุคสมัย โดยระบบการดูแลเด็กนักเรียนจะมีการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น สร้างสรรค์ และท้าทาย มองเห็นปัญหาเป็นโจทย์ให้นักเรียนได้เรียนรู้วิธีการแก้ไข ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นในการเรียนรู้ในศตวรรษที่21 และเป็นทักษะในการประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองต่อไป จึงจำเป็นที่ผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาให้แก่เด็กซึ่งเป็นอนาคตของชาติ ได้มีความตระหนักในบทบาทหน้าที่ของตนในการช่วยกันพัฒนาผู้เรียนในทุกระดับการศึกษาให้เป็นผู้มีทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตเท่าทันต่อความก้าวหน้าและการเปลี่ยนแปลงของโลก ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจในการศึกษาความรู้เกี่ยวกับรูปแบบต่างๆที่จะสามารถนำมาบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพของนักเรียนในโรงเรียนบ้านเนินระดับประถมศึกษา จังหวัดนครสวรรค์ และเพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษาไปเป็นแนวทางในการจัดทำแผนงาน โครงการ และกำหนดนโยบายในการแก้ไขปัญหา และนำไปพัฒนาปรับปรุงการจัดการศึกษาให้ดียิ่งขึ้น อันจะส่งผลต่อประสิทธิภาพที่สอดคล้องกับความต้องการทางเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบที่เกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมระบบดูแลช่วยเหลือด้านทักษะอาชีพของนักเรียน โรงเรียนบ้านเนิน จังหวัดนครสวรรค์

2. เพื่อสร้างและพัฒนารูปแบบการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมระบบดูแลช่วยเหลือด้านทักษะ อาชีพของนักเรียน โรงเรียนบ้านเนิน จังหวัดนครสวรรค์
3. เพื่อศึกษาผลการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมระบบดูแลช่วยเหลือด้านทักษะอาชีพของนักเรียน โรงเรียนบ้านเนิน จังหวัดนครสวรรค์
4. เพื่อประเมินรูปแบบการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมระบบดูแลช่วยเหลือด้านทักษะอาชีพของนักเรียน โรงเรียนบ้านเนิน จังหวัดนครสวรรค์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) ดำเนินการ 4 ระยะ รวม 24 ขั้นตอน ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น (R1)

กลุ่มตัวอย่างได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 7 คน และครู 15 คน รวม 22 คน คัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถามแบบประเมินค่า 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ค่าร้อยละ และดัชนีความสอดคล้อง (IOC) จากนั้นจัดสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ 9 ท่าน เพื่อสรุปกรอบแนวคิดรูปแบบการบริหารสถานศึกษา

ระยะที่ 2 การสร้างและพัฒนารูปแบบ CAREER-CARE Model (D1)

ประชุมทีมบริหาร หัวหน้ากลุ่มงาน และหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ รวม 12 คน เพื่อยกร่างรูปแบบ จากนั้นตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน แล้วจัดทำคู่มือการใช้รูปแบบ และประเมินคู่มือโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน

ระยะที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบ (R2)

ทดลองใช้รูปแบบในปีการศึกษา 2566 และ 2567 โดยมีโครงการรองรับ 5 โครงการ ได้แก่ โครงการเกษตรเพื่ออาชีพ หัตถกรรมชุมชน อาหารและโภชนาการ ดิจิทัลเพื่ออาชีพและธุรกิจชุมชน เก็บข้อมูลความคิดเห็นของผู้รับผิดชอบโครงการก่อน ระหว่าง และหลังดำเนินงาน และศึกษาความพึงพอใจของครูและคณะกรรมการสถานศึกษา (n = 22)

ระยะที่ 4 การประเมินผลการใช้รูปแบบ (D2)

ประเมินผลตลอด 3 ปีการศึกษา (2566–2568) โดยเปรียบเทียบคุณภาพทักษะอาชีพของผู้เรียน วิเคราะห์ความรู้และพฤติกรรมการสอนของครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกวิเคราะห์กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) และเผยแพร่ผลการวิจัยผ่านช่องทางต่าง ๆ

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยระยะที่ 1: การศึกษาองค์ประกอบและความต้องการจำเป็น

สภาพปัจจุบันของการบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมด้านทักษะอาชีพโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางถึงมาก ($\bar{X}$ = 2.88–3.42) ขณะที่สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.55–4.72) แสดงให้เห็นช่องว่างความต้องการจำเป็นในทุกองค์ประกอบ โดยเฉพาะด้านการบริหารวิชาการมีความต้องการ จำเป็นสูงสุด ได้แก่ การวางแผนหลักสูตรทักษะอาชีพ การพัฒนาสมรรถนะครูด้านอาชีพ และการจัดการ เรียนรู้เชิงรุก ผลการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ 9 ท่าน พบว่ากรอบแนวคิดมีความสอดคล้องในระดับสูง (IOC = 0.78–1.00) ได้กรอบแนวคิดรูปแบบการบริหารสถานศึกษาที่มีองค์ประกอบหลัก 6 ด้าน ได้แก่ การวิเคราะห์ บริบท (Context Analysis: C) การบริหารจัดการ (Administration: A) การบูรณาการทรัพยากร (Resource

Integration: R) กระบวนการเสริมพลังนักเรียน (Empowerment Process: E) การสะท้อนผลและการดูแลช่วยเหลือ (Reflection & Support: R) และการประเมินผลและพัฒนา (Evaluation & Development: E) ซึ่งนำไปสู่การตั้งชื่อว่า CAREER-CARE Model

ผลการวิจัยระยะที่ 2: การสร้างและพัฒนารูปแบบ CAREER-CARE Model

รูปแบบ CAREER-CARE Model ผ่านกระบวนการยกร่างโดยทีมบริหารและตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน มีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ($\bar{X}$รวม = 4.70, S.D. = 0.50) สูงกว่าร่างแรก ($\bar{X}$รวม = 4.65) รูปแบบมีองค์ประกอบหลัก 6 ด้าน ใช้กระบวนการ PDCA เป็นกลไกขับเคลื่อน มีโครงการสนับสนุน 5 โครงการ คู่มือการใช้รูปแบบผ่านการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิในระดับมากที่สุดทุกด้าน ($\bar{X}$รวม = 4.70, S.D. = 0.49) โดยด้านที่ได้คะแนนสูงสุดคือความชัดเจนของขั้นตอนการใช้งานและความครอบคลุมของโครงการ/กิจกรรม ($\bar{X}$ = 4.80)

ผลการวิจัยระยะที่ 3: การทดลองใช้รูปแบบ

ความคิดเห็นของผู้รับผิดชอบโครงการทั้ง 5 โครงการมีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในปีการศึกษา 2566 ค่าเฉลี่ยเพิ่มจาก 4.14 (ก่อนดำเนินการ) เป็น 4.59 (สิ้นสุดโครงการ) และในปีการศึกษา 2567 ค่าเฉลี่ยสิ้นสุดโครงการสูงถึง 4.75 (ระดับมากที่สุด) ความพึงพอใจของครูและคณะกรรมการสถานศึกษา (n = 22) มีพัฒนาการสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ จาก $\bar{X}$ = 4.55 ในปีการศึกษา 2566 เป็น $\bar{X}$ = 4.72 ในปีการศึกษา 2567 โดยด้านที่มีความพึงพอใจสูงสุดทั้งสองปีคือความพึงพอใจต่อการสนับสนุนจากผู้บริหาร ($\bar{X}$ = 4.62 และ 4.78 ตามลำดับ)

ผลการวิจัยระยะที่ 4: การประเมินผลการใช้รูปแบบ

คุณภาพทักษะอาชีพของนักเรียนมีพัฒนาการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในทุกด้าน โดยค่าเฉลี่ยรวมเพิ่มจากร้อยละ 59.13 ในปีการศึกษา 2566 เป็นร้อยละ 72.97 ในปีการศึกษา 2567 และร้อยละ 81.13 ในปีการศึกษา 2568 ทักษะที่มีพัฒนาการสูงสุดคือทักษะการสื่อสาร (จากร้อยละ 65.20 เป็น 84.30) รองลงมาคือทักษะการทำงานเป็นทีมและทักษะความคิดสร้างสรรค์ ความรู้ของครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง จาก $\bar{X}$ = 3.68 เป็น 4.43 และ 4.72 ตามลำดับ พฤติกรรมการสอนด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพิ่มขึ้นจาก $\bar{X}$ = 3.43 เป็น 4.34 และ 4.67 ตามลำดับ กระบวนการ PLC ในปีการศึกษา 2567 มีการจัด 12 ครั้ง (ครูเข้าร่วมร้อยละ 91.67) ได้แผนการจัดการเรียนรู้บูรณาการทักษะอาชีพ 35 แผน และปีการศึกษา 2568 จัด 14 ครั้ง (เข้าร่วมร้อยละ 95.24) ได้แผนการสอน 48 แผน และนวัตกรรมการสอน 5 ชิ้น

อภิปรายผลการวิจัย

1. ด้านสภาพปัจจุบันและความต้องการจำเป็น

ผลการวิจัยที่พบช่องว่างระหว่างสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์สอดคล้องกับแนวคิดของ Stufflebeam (2003) ที่ระบุว่าช่องว่างดังกล่าวเป็นพื้นฐานสำคัญของการระบุความต้องการจำเป็นในการพัฒนาองค์กร ความต้องการจำเป็นด้านการวางแผนหลักสูตรทักษะอาชีพที่สูงสุดสะท้อนว่าโรงเรียนขนาดเล็กในชนบทยังขาดกลไกการเชื่อมโยงหลักสูตรกับบริบทชุมชนอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับ วิมลมาศ ปฤชากุล (2563) ที่พบว่าโรงเรียนขนาดเล็กมีข้อจำกัดด้านการบูรณาการทักษะอาชีพในหลักสูตรอย่างมีนัยสำคัญ ส่วนความต้องการจำเป็นด้านการพัฒนาสมรรถนะครูที่อยู่ในอันดับสองสอดคล้องกับแนวคิด Professional

Learning Community (PLC) ของ DuFour & Eaker (1998) ที่ยืนยันว่าการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่องเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

2. ด้านรูปแบบ CAREER-CARE Model

รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีลักษณะเป็นระบบบูรณาการเชื่อมโยงองค์ประกอบทั้ง 6 ด้านอย่างเป็นวงจรคุณภาพ สอดคล้องกับ Systems Thinking ของ Senge (1990) ที่มององค์กรเป็นระบบที่ทุกส่วนมีความสัมพันธ์กัน การใช้ PDCA เป็นกลไกขับเคลื่อนสอดคล้องกับหลักการบริหารคุณภาพรวม (TQM) ของ Deming (1986) ที่เน้นการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้การที่รูปแบบมุ่งเน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางผ่านกระบวนการเสริมพลังนักเรียนยังสอดคล้องกับแนวคิด Constructivism ของ Vygotsky (1978) และ Self-Determination Theory ของ Deci & Ryan (2000) ที่ระบุว่าการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีแรงจูงใจภายในจะนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์และทักษะที่ยั่งยืน

3. ด้านผลการทดลองใช้รูปแบบ

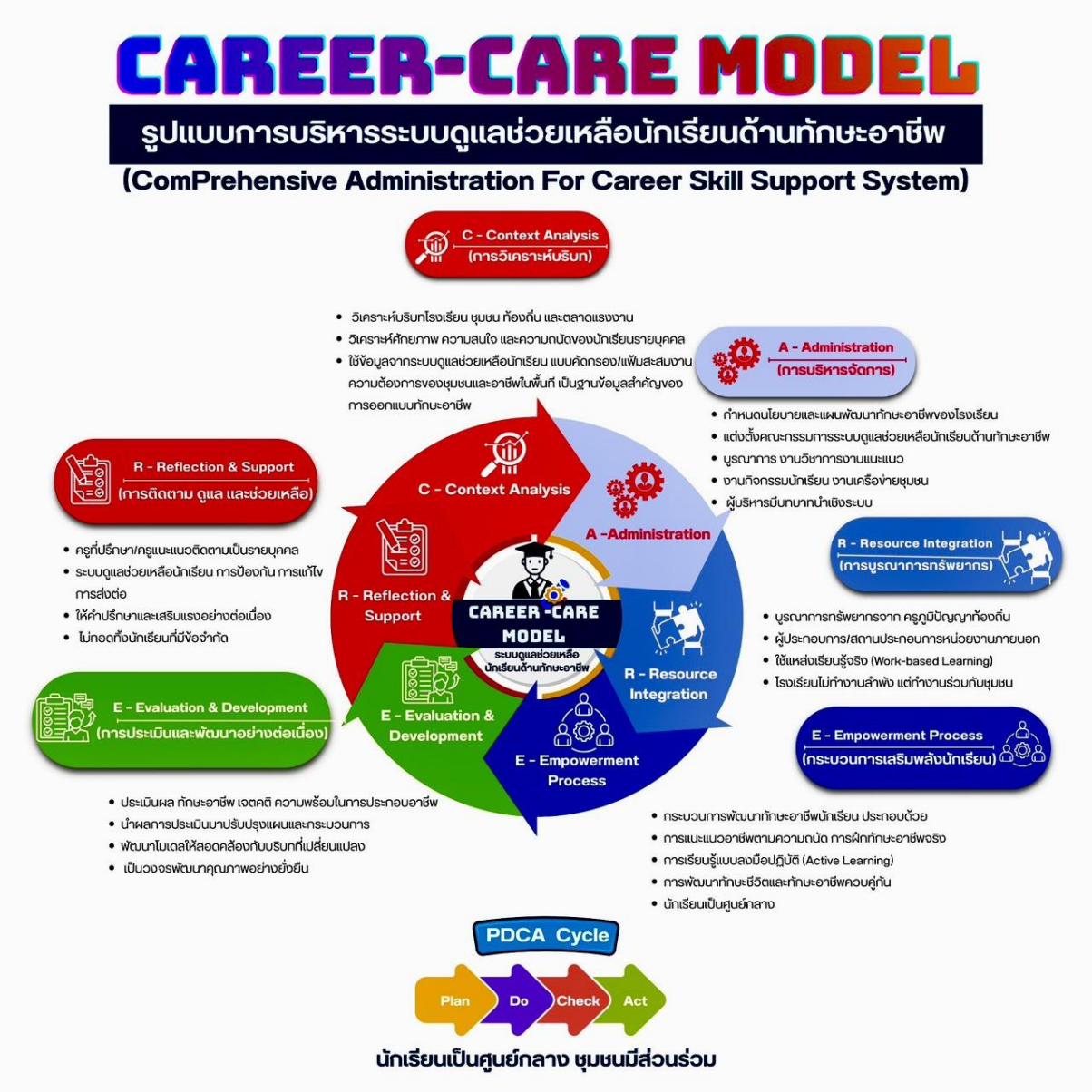
ความพึงพอใจที่สูงขึ้นต่อเนื่องตลอด 2 ปีการศึกษาสอดคล้องกับ Rogers (2003) ที่อธิบายว่าการยอมรับนวัตกรรม (Innovation Adoption) มีลักษณะเป็นกระบวนการเรียนรู้แบบสะสม ยิ่งมีประสบการณ์การใช้งานมากขึ้น ความเชื่อมั่นและความพึงพอใจยิ่งเพิ่มสูงขึ้น นอกจากนี้ความพึงพอใจต่อการสนับสนุนจากผู้บริหารที่ได้รับคะแนนสูงสุดสะท้อนถึงบทบาทของภาวะผู้นำทางวิชาการ (Instructional Leadership) ซึ่งสอดคล้องกับ Hallinger & Heck (1998) ที่พบว่าผู้บริหารส่งผลทางอ้อมต่อผลสัมฤทธิ์ผ่านการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้

4. ด้านผลลัพธ์ที่เกิดกับนักเรียนและครู

พัฒนาการทักษะอาชีพของนักเรียนที่เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญตลอด 3 ปีการศึกษาสอดคล้องกับหลักการ Work-based Learning ของ Dewey (1938) ที่ยืนยันว่าการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงเป็นรากฐานของการพัฒนาทักษะที่ยั่งยืน ทักษะการสื่อสารที่มีพัฒนาการสูงสุดเป็นผลมาจากกิจกรรมการนำเสนอผลงานและการติดต่อกับภาคีชุมชนที่บูรณาการในทุกโครงการ สมรรถนะครูที่เพิ่มขึ้นต่อเนื่องสะท้อนประสิทธิภาพของกระบวนการ PLC ซึ่งสอดคล้องกับ Vescio, Ross & Adams (2008) ที่พบว่า PLC ที่มีประสิทธิภาพส่งผลโดยตรงต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนและผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน ความสำเร็จของรูปแบบยังสอดคล้องกับ Ecological Systems Theory ของ Bronfenbrenner (1979) ที่ CAREER-CARE Model ได้เชื่อมโยงสภาพแวดล้อมตั้งแต่ห้องเรียน โรงเรียน ครอบครัว ชุมชน จนถึงตลาดแรงงานอย่างเป็นระบบ

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ได้แก่รูปแบบ CAREER-CARE Model เป็นรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้านทักษะอาชีพที่มีลักษณะเป็นวงจรคุณภาพ เชื่อมโยงทุกองค์ประกอบอย่างเป็นระบบ เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง และสนับสนุนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน อันนำไปสู่การพัฒนานักเรียนให้มีทักษะอาชีพ ทักษะชีวิต และความพร้อมในการดำรงชีวิตและประกอบอาชีพได้อย่างเหมาะสมในบริบทของสังคมปัจจุบัน โดยภาพรวมของโมเดลมีดังนี้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำรูปแบบไปใช้

5. ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์บริบท (Context Analysis) อย่างรอบด้านก่อนเริ่มใช้รูปแบบ โดยศึกษาความต้องการของชุมชน ตลาดแรงงานท้องถิ่น และศักยภาพของนักเรียนเป็นรายบุคคล
6. ควรพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกและทักษะอาชีพผ่านกระบวนการ PLC อย่างต่อเนื่อง โดยกำหนดเป็นนโยบายของสถานศึกษาที่ชัดเจน มีการจัดสรรเวลา ทรัพยากร และงบประมาณอย่างเพียงพอ
7. ควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชน ผู้ปกครอง ปราชญ์ชาวบ้านและสถานประกอบการ ในพื้นที่เพื่อเพิ่มโอกาสการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง

8. ควรดำเนินการตาม PDCA อย่างจริงจังในทุกวงรอบ และนำผลการประเมินมาปรับปรุงแผนดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

9. ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงทดลองแบบ Randomized Controlled Trial (RCT) โดยเปรียบเทียบกับโรงเรียนกลุ่มควบคุม เพื่อยืนยันความเป็นเหตุเป็นผลระหว่างรูปแบบกับผลลัพธ์
10. ควรศึกษาการขยายผลรูปแบบสู่โรงเรียนขนาดเล็กในบริบทที่แตกต่างกัน เช่น พื้นที่ห่างไกล หรือพื้นที่เขตเมืองเพื่อตรวจสอบความสามารถในการถ่ายโอนรูปแบบ
11. ควรมีการศึกษาติดตามผลระยะยาว (Longitudinal Study) เพื่อตรวจสอบความยั่งยืนของรูปแบบและผลลัพธ์ระยะยาวต่อนักเรียนหลังจบการศึกษา
12. ควรพัฒนาตัวชี้วัดเชิงปริมาณที่วัดทักษะอาชีพได้อย่างเที่ยงตรงมากขึ้น เช่น แบบทดสอบสมรรถนะอาชีพมาตรฐาน หรือการประเมินโดยผู้ประกอบการในชุมชน

บรรณานุกรม

1.ภาษาไทย

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). แนวทางการเตรียมกำลังคนที่ยึดพื้นที่เป็นฐาน. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

สำนักงานวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2561). แนวทางการจัดเสริมทักษะอาชีพระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ: สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา.

วิมลมาศ ปฤชากุล. (2563). การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 22(3), 45–62.

รายงานการประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนบ้านเนิน ปี พ.ศ. 2566-2568, (อัดสำเนาเย็บเล่ม)

2.ภาษาอังกฤษ

Bronfenbrenner, U. (1979). The ecology of human development: Experiments by nature and design. Harvard University Press.

Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2000). The 'what' and 'why' of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. Psychological Inquiry, 11(4), 227–268.

Deming, W. E. (1986). Out of the crisis. MIT Press.

Dewey, J. (1938). Experience and education. Macmillan.

DuFour, R., & Eaker, R. (1998). Professional learning communities at work: Best practices for enhancing student achievement. National Education Service.

Hallinger, P., & Heck, R. H. (1998). Exploring the principal's contribution to school effectiveness: 1980–1995. School Effectiveness and School Improvement, 9(2), 157–191.

Rogers, E. M. (2003). Diffusion of innovations (5th ed.). Free Press.

Senge, P. M. (1990). The fifth discipline: The art and practice of the learning organization. Doubleday.

Stufflebeam, D. L. (2003). The CIPP model for evaluation. In T. Kellaghan & D. L. Stufflebeam (Eds.), International handbook of educational evaluation. Kluwer Academic.

UNESCO. (2008). Participatory school management. UNESCO Bangkok.

Vescio, V., Ross, D., & Adams, A. (2008). A review of research on the impact of professional learning communities on teaching practice and student learning. Teaching and Teacher Education, 24(1), 80–91.

Vygotsky, L. S. (1978). Mind in society: The development of higher psychological processes. Harvard University Press.